

їх недостатків, до доповнення здорових єї сторін, до остаточного рішення порушених ними справ і питань. Тоді і темна, придушена неволею масса народа могла стати ся живим, сильним і здоровим організмом з самостайними інтересами і думками, з самостайними матеріальними і моральними потребами, котрий уже своєю природною внутрішньою силою став би живою основою і підпорою вирстаючої для задоволення тих потреб інтелігенції. Таким способом давній підневольний мужик-хлібороб і такий же підневольний мужик-піп, так як стогнали давніше під однаким ярмом і однаку панщину робили, як рівні і однако були в неволі і темноті, так би і тепер, під благодатним впливом поступу і культури, були б остались, росли і розвивались далі рівні і однакі в волі і просвіті. А з ними росла би була і розвивалась її народня освіта і література.

На разі це зовсім нічого не вадило, що Йосиф з переконання і характеру був самодержавець. Неволя, в якій парід руський жив до австрійського панованя, була така велика і убиваюча, що самодержавні стремління австрійського цесаря ні крихіточки не давали ся єму в знаки. Єго самодержавної руки він не чув і не бачив. Він чув і бачив лиш, як тота рука звільнила єго невольницькі кайдани, і як вона мов на дикого степового коня накладала вудила на того, хто єго в ті кайдани був закував. Цего з него було доволі. Пізнійше, з природним розвитком державних реформ, самодержавств було би м'якло, лишаячи чим раз більше простору для життя народніх мас.

(Далі буде.)

Іван Заневич.

З Віктора Гюґо.

I.

Qui que tu sois, esprit, génie...

Геній, змисленник, з сіянням на чолі,
 Ти, що одвагу в собі почуваш
 Завше однакову в славі й в недолі, —
 Сялу в величній душі ти черпаєш!

Дарма, що сам у гурті пробуваєш,

Сам в своїм серцю поживок ти маєш!

Сам собі — гімн і від юрбища рев,

Сам себе промінєм, полумем грієш,

Сам собі зіркою в хмарі зорієш,

Сам — і печера, і лев!

Хай твої часи негодою вкриті,

Млостею, страхом, затінком глибоким, —

Твердо іди! Памятай, що на світі

Голим Гомер був, а Дант самотнім.

Хвилі ворожі хай путь заступають,

Юрби нехай у знесиллі дримають,

Твердо іди собі, — серцем святий,

Весь церейнятий завданєм поважним;

Між полохливими будь ти — одважним,

Будь проміж мертвих — живий!

Часом душею людською панує

Дивне якесь-то, чудне помрачненнє:

Так замерзаючий кригу цілує,

Любе сліпому єго осліпленнє.

Тяжке спотвореннє думки й природи!

Речі не мають належної згоди,

Люде дрібніють і бачиш — прийшло

Ніби до того, що в них одмінив ся

Стрій самий тіла: що там уявив ся

Тлунок, де серце було.

Леле! ти бачила, Греція красна,

Риме, дознав ти соромної долі,

Як вашим людом утома нещасна

Запанувала й він мовив: „Доволі!

„Досить Аяксів, і досить Ахіллів,

„Досить і Брутів, Солонів, Есхілів,

„Досить героїв із ясним чолом!

„Досить уже тих воріт прославлених!

„Ряд простягнув ся аркад нечисленних

„Геть великанським мостом.

„І Пропілеїв високих доволі,

„І Пантеонів, і тих Партеонів!

- „Досить людей із зорею на чолі!
 „Досить великих людей!.. Між колонів
 „Бенкет справляймо! Історія — мрія
 „Слава бенкету! в нім дух веселіє!
 „Слава гріху без покути в устах!
 „Жінка хай теж біля нас бенкетує
 „Гола, в самому вінку лиш красує,
 „В перстнях золотих на ногах!
 „Влиймо в життя наше — хвили нові,
 „Будьмо такими, яких не видали!
 „Зробим, щоб Рим і Атени дивнії
 „Іменем Дава, Терсіта назвали!
 „З слави, поезії зробимо нині —
 „З давніх добутків — служниці-рабині.
 „Жити! — ось маєм жадобу одну!
 „Тішмось безбожним життям веселішим,
 „А на вогні Прометей давнійшим
 „Зварим вечерю смачну!“

Отже ті юрби в розверзту безодню
 Кинуть ся раптом, не маючи винну,
 Чадную взявши у руки походню
 Чадіють хутко в шалену годину.
 Ніч розпочнеть ся тоді нависная,
 Темрява душі укриє густая,
 Чола, і очі, ступні, і серця;
 Юрба жере, і гукає, й регоче,
 Познає, спить, — і Аврора не хоче
 В небі вьявити лица...

І зариди тоді жінка - дружина
 Над чоловіком, що крил він не має,
 А за єї народженого сина
 Сорому краска йій вид укриває.
 Геній змисленник, в ту тяжку годину
 Маєш бороти ся ти без унину!
 Вказуй і думку, і світло в той час —
 Людям, що вірити більше не сміють,
 Бо у вих в серці вже й іскри не тліють,
 Божий огонь вже погас.

Хай у твій вік, при лихому припадку,
 Люде нікчемні стають іще гірші,
 Будь передовцем! В годину упадку
 Люде великі здають ся ще більші.
 Глянь на лежачі руїни сумнії
 І на високі колони ставнії:
 Порохом вкриті каміння лежать,
 Все обвалилось в будинку лихому, ---
 Але колони, між грузу і лому,
 Чи не величні стоять?

II.

Honte au vain philosophe...

Сором філософу марному, сором майстріві,
 Що не вклада у свій стіль — свого серця і крові!
 Сором софісту, що сів на порозі у цноті,
 Править Платона, до Брута ж не має охоти.
 Сором і тим, що отчизну так люблять на слові,
 Ідола роблять із неї в публичній розмові,
 А як настане година сувора страждання,
 То за для неї не схочуть піти на вигнання!
 Сором трибуну, що каже: „За мною, панове!“
 Серце-ж его тільки роскіш любити готове.
 Знати ж Голготи не хоче, гукаючи: „Вічність!“
 Рітору сором; кричить він: „Прогрес, чоловічність!“
 Можуть вони і Атени і Рим счарувати,
 Спарту купити, — та чесність людську ошукати
 Ні, не здолають! вона розділяє всім славу,
 Їїхні писання й слова всі положить на лаву,
 Наче монету фальшиву, — а час все розсудить,
 Той що розважає все, і що хвалить, і гудить:
 Тому говорить „іще!“ а другому — „доволі!“
 Вам не присудить ніколи безсмертної долі.

III.

Розважання — забування.

Як хутко жаль у серці погасає!...
 Ох! ледве у могилі тінь зникає

Того, хто ясною сіяв зорею,
 Поки для нас не згас там під землею, —
 Найперше бажаннє, найпильнїйше,
 Позбути память милу як хутнїйше.
 Геть, старцю, геть!... Один гукає, — жиймо!
 Се призначеннє наше! йїжмо, пиймо!
 Не одмовляймо світовїй потребі! —
 Другий — свій погляд присипляє в небї;
 Гадає, марить в спогаданню тому, —
 І сохнуть сльози в промінню ясному...

Коли не зломить нас печаль рантово,
 Все для забуття буде нам готово!
 Природа нас колише, присипляє:
 На крилах мрії серце розгубляє,
 В блакїть летючи, спогади близькії,
 Могила дорога все далі мріє!...
 Той хто співа, мєди солодкі варить;
 Сховав умерлих хутко той хто марить.
 Не краща урна для ховання горя:
 Заповнить душу світлом неба, моря.
 Павук-забуттє ниточку чїпляє
 До серця, другу — де зоря сіяє!

З французького переклала

Олена Пчілна.

Ж м а р а .

Душний, сухий, без тямку горячий, скажене некучий день. Здаєть ся, ніби десь щось горить і наповняє землю невитримним палом; виразно чути навіть, як тягне горїлим; повітря вливаєть ся у груди немов розтоплене золото; немов горить в середині, пекельна згага мучить чоловіка..... Ні вітру, ні гуку, ні руху..... Пожовклїй, вигорїлий степ, — неваче хто розпеченим залїзом його пройшов.

Ой, не страшний був сей степ, не страшне було се поле, як на весні в під снігу уявилося, як тихо свіжою та ярою рунню хвилюва-